

27. Økologiske får og gedehold

I dette kapitel finder du vejledning om reglerne for hold af får og geder på økologiske bedrifter. Kapitlet gennemgår de krav og retningslinjer til fodring, staldforhold, udeforhold og afgræsning, der gælder for økologiske får og geder. Udgangspunktet er, at du skal sikre høj dyrevelfærd og sørge for, at dyrenes fysiologiske og adfærdsmæssige behov er opfyldt i din besætning.

Du finder generelle oplysninger om husdyrhold såsom omlægningstider*, etablering af besætninger og indsættelse af dyr i kapitel 21 og kapitel 22 og om behandling af syge dyr i kapitel 32.

27.1 Fodring af økologiske får og geder

Foderet skal opfylde dyrenes ernæringsmæssige behov⁷²⁶. Du skal som udgangspunkt fodre dine økologiske dyr med økologisk foder⁷²⁷, eget omlægningsfoder*⁷²⁸ (dvs. foder høstet på 2. års omlægningsmarker) eller foder fra dine egne 1. års omlægningsmarker. Du skal basere fodringen på størst mulig udnyttelse af din bedrifts græsarealer⁷²⁹. I græsningssæsonen skal det ske ved afgræsning af markerne, og i den øvrige del af året ved at tildele grovfoder til dyrene. Indkøbt omlægningsfoder* (dvs. foder høstet på andre bedrifters 2.års omlægningsmarker) kan udgøre en andel af foderrationen⁷³⁰. Du må ikke bruge ikke-økologiske fodermidler af landbrugsoprindelse⁷³¹. Du må dog bruge op til 1 % ikke-økologiske urter, krydderier og melasse i forhold til kvæggets foderration i tørstof per år. I tilfælde af katastrofesituationer kan Landbrugsstyrelsen give enkeltstående, midlertidige tilladelser* til at bruge ikke-økologisk foder.

Mindst 60 % af foderet skal komme fra din egen bedrift. Hvis du ikke kan opfylde 60 % kravet, kan du bruge foder, der er produceret i samme region⁷³². Danmark betragtes som én region.

Hvis du bruger indkøbt omlægningsfoder* eller foder fra dine egne 1. års omlægningsmarker med flerårige afgrøder og proteinafgrøder i fodringen, skal du lave en foderplan, hvor de forskellige andele af foderrationen fremgår⁷³³.

Tabel 27.1 viser de krævede eller tilladte andele af forskellige fodertyper til drøvtyggere. Du kan læse mere om retningslinjerne for brug af de forskellige fodertyper i de efterfølgende afsnit.

⁷²⁶ RFO, artikel 14, stk. 1, litra d, nr. ii

⁷²⁷ RFO, artikel 5, litra k og evt. RFO, artikel 14, stk. 1, litra d, nr. ii (ernæringsmæssige behov)

⁷²⁸ KFO, artikel 21, stk. 1, 2. led

⁷²⁹ RFO, artikel 14, stk. 1, litra d, nr. i og KFO, artikel 20, stk. 2, 1. pkt.

⁷³⁰ KFO, artikel 21, stk. 1

⁷³¹ RFO, artikel 5, litra k

⁷³² KFO, artikel 19, stk. 1

⁷³³ KFO, artikel 76, litra d

TABEL 27.1. Fodring af økologisk får og geder

Fodertype	Økologisk foder	Ikke-økologisk foder	Foder fra marker under omlægning*	Grovfoder
Mængde**	Foder af landbrugsop-rindelse skal være øko-logisk og mindst 60 % skal komme fra din egen bedrift eller være produceret i samme re-gion (Danmark) ⁷³⁴ .	Du kan bruge op til 1 % ikke-økologiske ur-ter, krydderier og me-lasse, for eksempel som bindemidler i mi-neralblandinger og slik-sten ⁷³⁵ .	Du må bruge 100 % omlægningsfoder*, hvis det er produceret på din egen bedrift. Du må bruge indkøbt omlægningsfoder* op til 30 % ⁷³⁶ Der kan indgå op til 20 % foder fra bedriftens egne 1. års omlæg-ningsmarker med fler-årige afgrøder og proteinafgrøder ⁷³⁷ .	Minimum 60 % per dyr per dag, dog minimum 50 % for dyr i de første 3 måneder af laktatio-nen ⁷³⁸ .

** De angivne procenter regnes på baggrund af foderets tørstofindhold.

27.1.1 Brug af omlægningsfoder

Omlægningsfoder* kaldes foder der er produceret af en omlægningsafgrøde*, dvs. en afgrøde, der er høstet tid-ligst 12 måneder efter påbegyndt omlægning* (altså fra en 2. års omlægningsmark)⁷³⁹.

Du må fodre med 100 % omlægningsfoder*, hvis omlægningsfoderet er dyrket på dine egne marker eller på mar-ker, hvor du har lejet græsningsret. Du må lade indkøbt omlægningsfoder* indgå med op til 30 % per dyr per ka-lenderår⁷⁴⁰. Se afsnit 23.4.2, hvis du har lejet græsningsret hos en ikke-økolog.

Du må bruge visse foderafgrøder fra dine egne 1. års omlægningsmarker og fra 1. års omlægningsmarker med lejet græsningsret med op til 20 % af den samlede foderration per dyr per år. Det gælder marker med flerårige afgrøder, for eksempel græs og lucerne. Derudover gælder det marker med proteinafgrøder, som ærter, heste-bønner, lupin, vikke og soja, der er sået efter marken er begyndt omlægning*. Det er en forudsætning, at marken ikke har været en del af din økologiske bedrift i de seneste 5 år⁷⁴¹. Se afsnit 23.4.2, hvis du har lejet græsningsret hos en ikke-økolog.

Det er en betingelse for brug af indkøbt omlægningsfoder* og foder fra 1. års omlægningsmarker med flerårige afgrøder og proteinafgrøder, at du udarbejder og ajourfører en foderplan, der viser at de tilladte andele er overholdt⁷⁴².

Andelen af omlægningsfoder* beregnes per kalenderår i procent af tørstofindholdet i foderstoffer af vegetabilsk oprindelse⁷⁴³.

⁷³⁴ RFO, artikel 5, litra k og KFO, artikel 19, stk. 1

⁷³⁵ KFO, artikel 22, litra a, nr. i-iii

⁷³⁶ KFO, artikel 21, stk. 1

⁷³⁷ KFO, artikel 21, stk. 2

⁷³⁸ KFO, artikel 20, stk. 2

⁷³⁹ RFO, artikel 2, litra i

⁷⁴⁰ KFO, artikel 21, stk. 1

⁷⁴¹ KFO, artikel 21, stk. 2

⁷⁴² KFO, artikel 76, litra d

⁷⁴³ KFO, artikel 21, stk. 3

Du kan også bruge marker med omlægningsafgrøder* og 1. års omlægningsmarker med flerårige afgrøder til afgræsning for dine dyr. Du skal sørge for, at tilladte andele i den samlede fodring per dyr per kalenderår bliver overholdt⁷⁴⁴.

27.1.2 Tildeling af grovfoder

Mindst 60 % af den daglige ration på tørstofbasis skal være frisk, tørret eller ensileret grovfoder. Du kan nedsætte andelen til mindst 50 % til lakterende dyr i de første 3 måneder af laktationen⁷⁴⁵.

Hvis du ikke har tilstrækkeligt grovfoder til dine dyr, må du medregne grøntpiller, roepiller og lucernepiller i opgørelsen af grovfoderandelen. Du skal opgøre tørstofmængden af grovfoderet per dyr per dag i en foderplan eller anden form for opgørelse. Græsoptag ved afgræsning skal fremgå af planen⁷⁴⁶.

Kravet om 60 % grovfoder i den daglige foderration er ikke opfyldt, hvis du tildeler kraftfoder, korn eller andet foder med lav strukturværdi ad libitum. Ved ad libitum fodring forstås, at dyrene har fri adgang til foderet.

Har lam og kid fri adgang til grovfoder i mælkefodringsperioden, er der ikke krav om, at grovfoderet skal udgøre en bestemt andel af den samlede foderration.

27.1.3 Mælkefodring

Moderdyr med afkom skal gå sammen i mindst et døgn efter læmning. Mælkefodringsperioden er for lam og kid mindst 45 dage. Du skal fodre dine lam og gedekid med modermælk, undtagelsesvist naturlig mælk i mælkefodringsperioden⁷⁴⁷. Du må bruge mælk fra dine egne dyr under omlægning* som økologisk til opfodring i din egen besætning⁷⁴⁸.

Hvis du får behov for at bruge mælkeerstatning, skal det være en økologisk mælkeerstatning⁷⁴⁹.

27.1.4 Du skal lave en foderopgørelse

Du skal udarbejde og ajourføre en foderopgørelse* over, hvad du bruger af indkøbt omlægningsfoder*, foder fra egne 1. års omlægningsmarker med flerårige afgrøder og andelen af grovfoder i fodringen⁷⁵⁰.

Alt foder af landbrugsoprindelse skal indgå i opgørelsen. Du kan bruge tørstofværdierne fra dine seneste analyse-resultater eller de nyeste tabelværdier.

Du skal opgøre følgende per dag:

- Grovfoderandelen i den daglige foderration på tørstofbasis⁷⁵¹. Græsoptag ved afgræsning skal fremgå.

Hvis denne oplysning fremgår af din normale foderplan, og hvis du ajourfører foderplanen hver gang, du skifter fodermidler, er det ikke nødvendigt at udarbejde en særskilt opgørelse.

---

⁷⁴⁴ KFO, artikel 21, stk. 1 og 2

⁷⁴⁵ KFO, artikel 20, stk. 2

⁷⁴⁶ KFO, artikel 76, litra d

⁷⁴⁷ RFO, artikel 14, stk. 1, litra d, nr. vi og KFO, artikel 20, stk. 1

⁷⁴⁸ KFO, artikel 21, stk. 1

⁷⁴⁹ RFO, artikel 5, litra k

⁷⁵⁰ KFO, artikel 76, litra d

⁷⁵¹ KFO, artikel 76, litra d, jf. KFO, artikel 20, stk. 2

Du skal opgøre følgende per kalenderår⁷⁵²:

- Andelen af indkøbt omlægningsfoder* er højst 30 % af tørstofindholdet i foder af vegetabilsk oprindelse.
- Andelen af foder fra 1.års omlægningsmarker med flerårige afgrøder og proteinafgrøder er højst 20 % af tørstofindholdet i foder af vegetabilsk oprindelse.
- Andelen af ikke-økologiske urter, krydderier og melasse er højst 1 % af tørstofindholdet i foder af vegetabilsk oprindelse⁷⁵³.

Bruger du udelukkende økologisk foder og omlægningsfoder* produceret på din egen bedrift, behøver du kun at udarbejde en oversigt/liste over de foderemner, som du bruger med angivelse af mængde. Den daglige grovfo-derandel efter mælkefodringsperioden skal tydeligt fremgå af listen.

27.1.5 Foderblandinger til får og geder

Foderblandinger, som indeholder en andel af økologiske fodermidler eller omlægningsfodermidler, kan sælges med betegnelsen "kan anvendes i økologisk produktion i overensstemmelse med forordning (EF) nr. 834/2007 og (EF) nr. 889/2008"⁷⁵⁴.

I en foderblanding, som er mærket økologisk, er mindst 95 % af tørstoffet og alle ingredienser af landbrugsoprin-delse økologiske⁷⁵⁵.

Selvom foderet er mærket økologisk, skal du altid være opmærksom på at kontrollere indholdsdeklarationen for at sikre dig, at produktet ikke indeholder ikke-økologiske fodermidler, som ikke må opfodres til drøvtyggere.

Betegnelsen "kan anvendes i økologisk produktion..." bruges også på produkter til svin og fjerkræ, hvor produktet må indeholde en mindre andel ikke-økologisk proteinfoder, men disse produkter må ikke anvendes til drøvtyg-gere.

Når du køber vitamin- og mineralblandinger til drøvtyggere, skal du sikre dig, at de ikke indeholder ikke-økologi-ske fodermidler som klid og strømel, da du ikke må bruge det til økologiske drøvtyggere⁷⁵⁶.

27.1.6 Fodermidler af mineralsk oprindelse

I bilag 6, tabelafsnit 1, i denne vejledning kan du finde en liste med de fodermidler af mineralsk oprindelse, du må bruge i foder til økologiske drøvtyggere⁷⁵⁷. Mineralske fodermidler, der ikke er nævnt i bilag 6, tabelafsnit 1, må du ikke bruge og/eller opbevare på din økologiske bedrift⁷⁵⁸.

⁷⁵² KFO, artikel 21, stk. 3

⁷⁵³ KFO, artikel 22, litra b, nr. iii

⁷⁵⁴ KFO, artikel 60, stk. 2

⁷⁵⁵ KFO, artikel 60, stk. 1, litra c og RFO, artikel 23, stk. 1 og stk. 4, litra a, nr. ii

⁷⁵⁶ RFO, artikel 5, litra k og artikel 14, stk. 1, litra d, nr. ii og KFO, artikel 22, litra a, b, d og/eller g

⁷⁵⁷ KFO, artikel 22, litra d og bilag VI, del 1

⁷⁵⁸ KFO, artikel 35, stk. 2 jf. KFO, artikel 22, litra g og bilag VI, del 3

27.1.7 Tilsætningsstoffer i foder

Du kan se en liste over de tilsætningsstoffer, der må bruges i foder til økologiske drøvtyggere i bilag 6, tabelafsnit 4. Du må ikke bruge produkter med tilsætningsstoffer, der ikke er nævnt på denne liste⁷⁵⁹. Det gælder for eksempel aminosyrer og andre vitaminer end A, D og E.

Du må kun opbevare foderstoffer på din økologiske bedrift, der indeholder de tilladte fodertilsætningsstoffer⁷⁶⁰, i bilag 6, tabelafsnit 3.

Ved brug af tilladte fodertilsætningsstoffer skal du overholde de generelle foderstofregler.

Du må bruge syntetiske A-, D- og E-vitaminer til økologiske drøvtyggere⁷⁶¹. Vitaminerne må ikke være produceret af eller ved hjælp af GMO⁷⁶².

Specielle foderprodukter, for eksempel elektrolytter, calcium- og ketoseprodukter m.m., indeholder ofte stoffer, du ikke må bruge til fodring af økologiske dyr. Også her gælder det, at du kun må bruge produkter, der udelukkende indeholder foderstoffer, der er økologiske eller fremgår af bilag 6, og ikke er produceret ved hjælp af GMO⁷⁶³.

Økologiske dyr skal altid have adgang til rent drikkevand. Du må tilsætte foderstoffer, for eksempel vitaminer og mineraler, til dyrenes drikkevand, hvis brugen er i overensstemmelse med de generelle foderregler, og tilsætningen er i overensstemmelse med dyrenes fysiologiske behov med hensyn til næringsstoffer og vandoptag. Til økologiske dyr skal vandet, efter tilsætning, fremstå som rent. Er det opfyldt, er det ikke nødvendigt at tilbyde drikkevand uden tilsætning ved siden af.

27.1.8 Forbud mod GMO

Du må ikke bruge foderstoffer, der består af, indeholder eller er fremstillet ved brug af genetisk modificerede organismer (GMO*) i økologisk jordbrugsproduktion⁷⁶⁴. Veterinære lægemidler er undtaget fra dette krav⁷⁶⁵.

Det skal klart og tydeligt fremgå på foderstofdeklarationer, om foderstoffet indeholder GMO*. Det betyder, at du ikke må bruge foderstoffer, der er mærket med, at de består af og/eller indeholder GMO⁷⁶⁶.

Produkter mærket med: "kan anvendes i økologisk produktion i overensstemmelse med forordning (EF) nr. 834/2007 og (EF) nr. 889/2008", er GMO*-fri, og det er ikke nødvendigt med yderligere dokumentation.

Du skal være opmærksom på, at foderstoffer, der er fremstillet af eller ved hjælp af GMO*, men hvor der ikke forekommer GMO* i slutproduktet ikke er omfattet af de generelle mærkningsregler for GMO*.

Det kan for eksempel være fodertilsætningsstoffer, der bliver brugt i foderprodukter, som elektrolytter, ketosepasta eller vitaminblandinger. Før du bruger disse produkter, skal du forlange en erklæring fra sælgeren om, at produktet ikke indeholder eller er fremstillet ved hjælp af GMO⁷⁶⁷. Erklæringen kan typisk fremgå af følgesedlen eller

---

⁷⁵⁹ KFO, artikel 22, litra g og bilag VI

⁷⁶⁰ KFO, artikel, 35, stk. 2 jf. KFO, artikel 22

⁷⁶¹ KFO, artikel 22, litra g og bilag VI, del 3

⁷⁶² RFO, artikel 9, stk. 1

⁷⁶³ KFO, artikel 22

⁷⁶⁴ RFO, artikel 9, stk. 1

⁷⁶⁵ RFO, artikel 4, litra a, nr. iii

⁷⁶⁶ RFO, artikel 9, stk. 2

⁷⁶⁷ RFO, artikel 9, stk. 3

fakturaen. Du kan også finde en blanket til [sælgers erklæring om GMO-frihed](#) på Landbrugsstyrelsens hjemmeside. Du skal altid have dokumentation for GMO*-frihed liggende på din bedrift, og du skal kunne vise den ved kontrolbesøg⁷⁶⁸.

27.2 Staldforhold

Du skal sikre, at dyrenes udviklingsmæssige, fysiologiske og adfærdsmæssige behov bliver opfyldt, gennem opdrætsmetoder og staldforhold.

For at sikre dette, skal du blandt andet sørge for, at:

- Alle dyr har mulighed for at bevæge sig frit, og deres naturlige bevægelsesmønstre tilgodeses⁷⁶⁹.
- Alle dyr har let adgang til fodringssteder og frisk drikkevand⁷⁷⁰.
- Der ikke er monteret elektrisk elhegn, strømførende tråde eller lignende i stalden⁷⁷¹.
- Alle dyr kan holde sig rene og foretage hud-, hår- og pelspleje⁷⁷².
- Dyr, der læmmer på stald, har et tørt og velstrøet areal til rådighed, hvor de kan bevæge sig frit og uforstyrret⁷⁷³.
- Alle lam og gedekid har mulighed for at tilfredsstille deres suttebehov i mælkefodringsperioden. Hvis afkom ikke går sammen med moderen, skal du sørge for, at de kan dække behovet for eksempel ved narresutter (1 sut per lam/kid⁷⁷⁴).

Du må som udgangspunkt ikke binde, fiksere eller isolere dyrene. Det er kun tilladt kortvarigt i forbindelse med afhentning, sygdomsbehandling, læmme-/kælvningsbesvær eller inseminering⁷⁷⁵.

Du skal sørge for rigelig naturlig ventilation og naturligt lys i staldbygningerne. Du skal sikre, at luftcirkulation, støvniveau, temperatur, relativ luftfugtighed og gaskoncentration holdes indenfor grænser, der ikke er til gene for dyrene. Det skal du gøre ved korrekt isolering, opvarmning og ventilation i bygningerne⁷⁷⁶.

Du skal også sørge for, at der ikke er inventar eller andet, som dyrene kan komme til skade på, både i stalden og i marken⁷⁷⁷.

Halekupering af lam

Du kan søge om dispensation til halekupering af lam hos Landbrugsstyrelsen. Du skal bruge blanketten "[Ansøgning om halekupering af lam](#)", som du finder på Landbrugsstyrelsens hjemmeside. Tilladelsen vil være gyldig i op til 1 år. Se afsnit 32.10.

27.2.1 Arealkrav

Du skal ved en passende belægningsgrad i stalden sikre dyrenes komfort, velvære og behov under hensyntagen til race, køn og alder. Du skal sørge for dyrenes velfærd ved at tilbyde dem arealer, der er så store, at de kan stå

⁷⁶⁸ KFO, artikel 66, stk 1, litra b jf. evt. artikel 76, stk. 1, litra b jf. Økologibekg., § 23

⁷⁶⁹ KFO, artikel 10, stk. 3

⁷⁷⁰ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii og litra d, nr. iii

⁷⁷¹ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii

⁷⁷² KFO, artikel 10, stk. 3

⁷⁷³ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii og litra d, nr. iii

⁷⁷⁴ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii

⁷⁷⁵ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. vi

⁷⁷⁶ KFO, artikel 10, stk. 1

⁷⁷⁷ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii og litra e, nr. i.

naturligt, lægge og rejse sig uhindret, vende sig, soignere sig og indtage alle naturlige stillinger og lave alle naturlige bevægelser⁷⁷⁸.

Dine stalde skal som minimum opfylde arealkravene i tabel 27.2.

TABEL 27.2. Arealkrav for får og geder⁷⁷⁹

	Indendørs areal (det nettoareal, som dyrene altid skal have til rådighed - hvile og opholdsareal) m ² /dyr	Fast gulv (den andel af arealet indendørs, der som minimum skal være fast gulv) m ² /dyr	Udendørs areal (løbegård, ikke græsarealer)** m ² /dyr
Får/ged	1,50	0,75	2,50
Lam/gedekid	0,35	0,18	0,50

** Kravet om udendørs løbegård gælder ikke for dyr, der kommer på græs i græsningssæsonen og går i løsdrift om vinteren.

Opstaldning i læskure eller frilandshytter bliver ikke betragtet som egentlige staldbygninger, hvis der hele tiden er fri adgang til arealer med plantedække. Arealkravet gælder derfor ikke i disse tilfælde. Vejledende er ca. 0,75 m² per får/ged og 0,18 m² per lam/kid normalt nok til at sikre, at skuret er stort nok til, at alle dyr kan ligge ned samtidig.

Gulve i stalde skal være jævne og skridsikre. Mindst halvdelen af det samlede gulvareal skal være fast gulv og ikke fuldspaltegulv, gitter eller trådned⁷⁸⁰. I tabel 27.2 er angivet den andel af gulvet indendørs, du som minimum skal sørge for, er fast gulv.

27.2.2 Lejeareal og strøelse

Alle dyr skal have adgang til en bekvem, ren og tør liggeplads. Underlaget og strøelsen skal sikre dyret mod tryk-skader og hårafslidninger. Dyrene skal generelt fremtræde rene, tørre og uden sår, skader og hårafslidninger⁷⁸¹.

For at opfylde dette skal du som minimum sørge for, at:

- Lejearealet og adgangen hertil er indrettet, så også de lavest rangerende dyr får adgang til arealet. Lejearealet er velforsynet med ren og tør strøelse som halm, sand eller savsmuld. Du kan bruge både økologisk og ikke-økologisk strøelse. Du må kun tilsætte de produkter til strøelsen, der er nævnt i bilag 1.
- Strøelsesmængden er tilstrækkelig til, at lejet uanset underlag altid er rent, tørt og former sig efter dyrets krop.

27.2.3 Opmåling af stalde

Du måler arealer fra inderside til inderside af inventar. Dog måler du fra midt til midt af inventaret, hvis der er tale om åbent inventar, for eksempel frithængende sengebøjler. Vægge måler du fra inderside til inderside.

Nettoarealet er det areal, som dyrene til hver en tid har til rådighed. Det vil sige, at du skal fratække arealer, hvor der står eller hænger inventar (vand/fodertrug) og stolper, så dyrene ikke kan ligge der. Nettoarealet inkluderer heller ikke foderbord, malkestald og arealer forbeholdt staldpersonale.

Når du skal opgøre andelen af fast gulv i stalden, skal du medregne følgende til andelen af fast gulv: repos ved ædeplads, eventuel opsamlingsplads med fast gulv, hvis dyrene har adgang til arealet mellem malkningerne, og andet tilgængeligt areal med fast gulv.

⁷⁷⁸ KFO, artikel 10, stk. 3

⁷⁷⁹ KFO, artikel 10, stk. 4 og bilag III

⁷⁸⁰ KFO, artikel 11, stk. 1

⁷⁸¹ KFO, artikel 11, stk. 2

27.2.4 Rengøring og skadedyrsbekæmpelse i stalde og løbegårde

Om nødvendigt skal stalde, løbegårde, udstyr og redskaber renses og desinficeres for at undgå infektion og udvikling af sygdomme. Afføring, urin og levnet eller spredt foder skal fjernes ofte for at mindske lugten og for at undgå, at der tiltrækkes insekter og gnavere⁷⁸².

Du må bruge de produkter, der er nævnt i bilag 6, tabelafsnit 4, til rengøring og desinfektion af stalde, folde, udstyr og redskaber⁷⁸³.

Har du problemer med skadedyr i staldene⁷⁸⁴, har du følgende muligheder:

- Rotter. Du skal kontakte kommunens tekniske forvaltning. De foretager rottebekæmpelse efter gældende lovgivning.
- Mus kan bekæmpes med midler godkendt til bekæmpelse af gnavere (rodenticider) i fælder.
- Fluer og andre insekter kan bekæmpes med mekaniske eller biologiske metoder, for eksempel fluepapir eller rovfluer. Desuden må produkter i bilag 2 bruges, hvis de er godkendt til brug indendørs.

27.3 Afgræsning og udeforhold

I kapitel 23 kan du finde retningslinjer for afgræsning af særlige arealer, som omlægningsmarker, lejet græsningsret og samgræsningsarealer.

Som udgangspunkt skal får, og geder, have permanent adgang til udendørsarealer. I græsnings sæsonen skal det være græsningsarealer, de har adgang til, når vejforholdene og jordbundens tilstand tillader det⁷⁸⁵.

Udendørs arealer kan være delvist overdækkede⁷⁸⁶.

Du skal dagligt tilse alle dyr på udearealerne og sikre, at de til hver en tid har adgang til frisk drikkevand⁷⁸⁷.

I det følgende beskrives de særlige forhold, der gælder for ude-gående dyr både sommer og vinter.

27.3.1 Græsnings sæsonen fra 15. april til 1. november

Får og geder skal have adgang til græsarealer i perioden fra 15. april til 1. november, når vejforholdene, jordbundens tilstand og dyrenes fysiske kondition tillader det⁷⁸⁸. Dyrene skal være på græsningsarealet minimum 6 lyse timer dagligt i denne periode.

Du skal notere afgræsning i din husdyrlogbog⁷⁸⁹. Du skal skrive dato for ud- og indbinding, samt hvilke dyr, det drejer sig om. Hvis du lukker alle dyr på græs samme dag, kan du nøjes med at skrive "alle dyr sat på græs" i logbogen.

Hvis det er nødvendigt af hensyn til et dyrs velfærd, kan du holde det på stald i en kortere periode⁷⁹⁰. Det kan for eksempel være ved sygdom eller flueplage.

---

⁷⁸² KFO, artikel 23, stk. 4

⁷⁸³ KFO, artikel 23, stk. 4 og bilag VII

⁷⁸⁴ KFO, artikel 23, stk. 4 og bilag II

⁷⁸⁵ KFO, artikel 14, stk. 2, jf. RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. iii

⁷⁸⁶ KFO, artikel 14, stk. 1

⁷⁸⁷ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii

⁷⁸⁸ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii og iii og KFO, artikel 14, stk. 2

⁷⁸⁹ KFO, artikel 76, litra d

⁷⁹⁰ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii og RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. vi hvis dyret isoleres

Hvis vejret er meget koldt og regnfuldt, og lammene/kiddenes fysiske kondition ikke tillader, at de er ude, kan du vente med at sætte lammene/kiddene på græs eller tage dem på stald i en periode til vejret bedres⁷⁹¹.

I sådanne tilfælde skal du skrive i logbogen, hvilket dyr (CKR-nr.) det drejer sig om, årsagen og perioden⁷⁹².

Hvis du holder enkelt dyr på stald i mindre end 7 dage, gælder kravet om registrering i logbog ikke. Det kan være i forbindelse med inseminering, ilæmning, levering til slagteri eller for at holde dyret under observation.

Du skal sørge for, at får og geder har mulighed for læ og skygge, når de er ude på græsarealer. Det kan være under træer, levende hegn eller i en hytte eller et skur. Dyr, der læmmer ude på græsarealer, skal ligeledes have mulighed for at søge læ og skygge⁷⁹³.

Afgræsning

Får og geder er græssende dyr, og denne naturlige adfærd skal de have mulighed for at udføre, når de klimatiske forhold tillader det⁷⁹⁴. Ved afgræsning forstås, at dyrene har et optag af frisk, afbidt græs. Det er ikke tilstrækkeligt, at du fodrer med høstet græs eller andet grovfoder i en fold. Afgræsning skal fremgå af foderplanen eller foderoversigten.

Du skal tilrettelægge den daglige drift, for eksempel fodring på stald, adgang til drikkevand og eventuelt malkning, så du sikrer, at alle dyr afgræsser tilstrækkeligt.

Du skal undgå, at græsarealerne bliver overgræsset eller oprådt⁷⁹⁵.

Du skal sikre at græsningsarealerne er tilpasset dyrenes foderbehov⁷⁹⁶.

27.3.2 Vinterperioden fra 1. december til 1. marts, og vinterlignende vejr

Vinterperioden vil typisk være december, januar og februar. Perioder med vinterlignende vejr ses også ofte i månederne november og marts, men uanset kalenderen skal dyr beskyttes i overensstemmelse med deres behov. Regn, slud og blæst er mere generende for dyrene end sne og frost.

Når du har dyr, der skal gå ude i vinterperioden eller under vinterlignende vejr, skal de være forberedt på det. Det betyder, at:

- Dyrene skal have udviklet et kraftigt og tæt hårlag
- Dyrene skal være i godt huld
- Du skal tildele supplerende foder, så dyrene opretholder det gode huld.

Får

Når får har adgang til græsarealer i græsnings sæsonen, kan du se bort fra kravet om adgang til udearealer i vinterperioden⁷⁹⁷.

De græsarealer, som dyrene går på, skal være så store, at der altid er græsdækkede arealer, som ikke er trådt op⁷⁹⁸. En del af det areal, dyrene går på, skal ligge, så det ikke er vandlidende, så dyrene har et tørt liggeareal.

⁷⁹¹ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii og iii og KFO, artikel 14, stk. 2

⁷⁹² KFO, artikel 76 jf. artikel 67, stk. 1, litra b

⁷⁹³ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii

⁷⁹⁴ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii

⁷⁹⁵ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. iv

⁷⁹⁶ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii og litra d, nr. ii, 1. pkt

⁷⁹⁷ KFO, artikel 14, stk. 3

⁷⁹⁸ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. iv

Desuden skal dyrene have adgang til frisk, frostfrit drikkevand⁷⁹⁹. Du skal også huske, at fårene skal tilses hver dag.

Geder

Hvis du har geder, der går ude i vinterperioden og i vinterlignende vejr, skal de enten have fri adgang til stald hele døgnet eller adgang til læskur for beskyttelse mod vejr og vind. Det betyder, at i perioder med koldt og vådt vejr skal dyrene have mulighed for at holde sig tørre og varme⁸⁰⁰.

Et læskur kan yde tilstrækkelig beskyttelse, når:

- Det er stort nok til, at alle dyr kan ligge ned samtidig
- Lejearealet i skuret er trækfrit, tørt og velstrøet.

Skuret skal kunne give tilstrækkeligt med ly og læ uanset vejrforholdene. Det kan du som udgangspunkt sikre ved, at skuret har overdækning og 3 tætte sider. Et læskur kan dog have andre udformninger, så længe det sikrer tørt og trækfrit lejeareal samt læ og ly.

Krav om læskur eller bygning kan kun fraviges under følgende forudsætninger:

Dyrene holdes på så store arealer, at de naturlige forhold er af sådan en beskaffenhed, at der kan ydes dyrene en beskyttelse, der i vidt omfang svarer til den beskyttelse, som et læskur eller en bygning vil kunne give. Med "naturlige forhold" skal forstås, at der er en passende tæthed af bevoksning, der sammenholdt med de øvrige landskabsforhold (hældninger, skrånninger og niveauforskelle) samt jordbundsforhold på arealet kan sikre dyrene mod vejr og vind i overensstemmelse med deres behov. De naturlige forhold skal samtidig sikre, at alle dyr på samme tid kan hvile på et passende tørt leje⁸⁰¹.

Du kan også have en kombination af læskur og beplantning, så længe det sikres, at alle dyr samtidig kan søge beskyttelse mod regn og blæst og er sikret et tørt lejeareal.

---

⁷⁹⁹ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii

⁸⁰⁰ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii jf. RFO, artikel 5, litra h

⁸⁰¹ RFO, artikel 14, stk. 1, litra b, nr. ii